Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Кафедра екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства

05-02-467М

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація управління в екологічній діяльності» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Технології захисту навколишнього середовища» спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища» та за освітньо-професійною програмою «Екологія», спеціальності 101 «Екологія» денної і заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною радою з якості ННІАЗ
Протокол № 12
від 20.02.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація управління в екологічній діяльності» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Технології захисту навколишнього середовища» спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища» та за освітньо-професійною програмою «Екологія» спеціальності 101 «Екологія» денної і заочної форм навчання. [Електронне видання] / Клименко О. М., Варжель О. В. – Рівне : НУВГП, 2024. – 37 с.

Укладач: Клименко О. М., д.с-г.н., професор кафедри менеджменту та публічного врядування;
Варжель О. В., д. філософії, старший викладач кафедри землеустрою, моніторингу, кадастру та геоінформатики.

Відповідальний за випуск: Клименко М. О., д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства.

Керівники групи забезпечення
за освітньою програмою
183 «Технології захисту
навколишнього
середовища»: Статник І. І., к.с.-г.н., доцент
101 «Екологія»: Буднік З. М., к.с.-г.н., доцент

© О. М. Клименко,
О. В. Варжель, 2024
© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....4
2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ 6
3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ.....8
4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....34
5. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....36

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Організація управління в екологічній діяльності» забезпечує формування у студентів умінь, знань, компетенцій щодо ефективної організації системи управління в природоохоронній сфері з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також усвідомлення нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог стандартизованих методик і відповідних нормативно-правових документів.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є набуття та поглиблення теоретичних знань й формування практичних вмінь студентів щодо: вивчення закономірностей організації управління в галузі раціонального природокористування; засвоєння функцій управління, організації управлінської праці та виявлення проблем управління природним середовищем; організація системи охорони навколишнього середовища на різних рівнях та її проектування; організація екомоніторингу та екоаудиту в системі екологічного управління; здійснення державного екологічного контролю в усіх галузях народного господарства; організація взаємодії контролюючих органів екологічних інспекцій з іншими міністерствами, відомствами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Організація управління в екологічній діяльності» студент має вміти: володіти сучасними принципами організації, планування і управління природоохоронною діяльністю; здійснювати всі види контролю за природоохоронною діяльністю; ефективно впроваджувати в життя заходи з охорони довкілля; займати активну життєву позицію, вміти оцінити стан навколишнього природного середовища; передбачити можливі наслідки та не допускати шкідливих впливів на довкілля; планувати, організовувати, контролювати заходи у природоохоронній сфері; чітко простежувати шляхи впливу людини на довкілля з усіма можливими наслідками.

Компетентності (освітньо-професійна програма «Технології захисту навколишнього середовища», спеціальність 183 «Технології захисту навколишнього середовища»):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, узагальнень, аналізу та синтезу.

ФК 2. Здатність обґрунтовувати, здійснювати підбір, розраховувати, проектувати, модифікувати, готувати до роботи та використовувати сучасну техніку і обладнання для захисту та раціонального використання повітряного та водного середовищ, земельних ресурсів, поводження з відходами.

ФК 3. Здатність проводити спостереження та інструментальний і лабораторний контроль якості навколишнього середовища, впливу на нього

зовнішніх факторів, з відбором зразків (проб) природних компонентів.

ФК 9. Здатність оцінювати вплив промислових об'єктів та іншої господарської діяльності на довкілля.

ФК 10. Здатність до вибору технологій захисту складових навколишнього природного середовища для забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку територій в умовах швидкої трансформації природного середовища.

Програмні результати навчання (освітньо-професійна програма «Технології захисту навколишнього середовища», спеціальність 183 «Технології захисту навколишнього середовища»):

ПР 1. Знати сучасні теорії, підходи, принципи екологічної політики, фундаментальні положення з біології, хімії, фізики, математики, біотехнології та фахових і прикладних інженерно-технологічних дисциплін для моделювання та вирішення конкретних природозахисних задач у виробничій сфері.

ПР 4. Обґрунтовувати природозахисні технології, базуючись на розумінні механізмів впливу людини на навколишнє середовище і процесів, що відбуваються в ньому.

ПР 5. Вміти розробляти проекти з природоохоронної діяльності та управляти комплексними діями щодо їх реалізації.

ПР 13. Вміти застосовувати основні закономірності безпечних, ресурсоефективних і екологічно дружніх технологій в управлінні природоохоронною діяльністю, в тому числі, через системи екологічного керування відповідно міжнародним стандартам.

ПР 15. Здійснювати вибір технологій захисту навколишнього природного середовища для забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку територій в умовах швидкої трансформації природного середовища.

Компетентності (освітньо-професійна програма «Екологія», спеціальність 101 «Екологія»):

ЗК 06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ФК 06. Здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління.

ФК 13. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

ФК 14. Здатність до розробки комплексних екосистемноорієнтованих рішень із запобігання та усунення наслідків існуючих екологічних

проблем на локальному та регіональному рівнях.

Програмні результати навчання(освітньо-професійна програма «Екологія», спеціальність 101 «Екологія»):

ПР 01. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

ПР 04. Використовувати принципи управління, на яких базується система екологічної безпеки.

ПР 13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

ПР 15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

ПР 17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

ПР 22. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.

ПР 26. Уміти використовувати екосистемний підхід до розробки природоохоронних заходів зі збереження та відновлення природних екосистем.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ***Поняття і сутність управління***

Визначення базових понять, сутність і зміст управління. Предмет теорії управління. Процес управління. Зміст процесу управління. Стадії організації процесу управління. Технологія процесу управління. Наукові основи управління. Рівні управління. Еволюція управлінської думки.

Тема 2. ***Принципи і функції управління***

Загальні принципи управління. Визначення поняття «функції управління» та їх загальна характеристика. Функції попереднього управління. Функції оперативного управління. Функції заключного управління. Інноваційне управління.

Тема 3. ***Комунікації в управлінні***

Процес комунікації. Організаційні комунікації. Класифікація та види інформації. Документація та її роль у забезпеченні комунікативного процесу.

Тема 4. ***Державна система екологічного управління***

Поняття, види та принципи екологічного управління. Поняття та ієрархія державної системи екологічного управління. Органи загального та спеціального державного управління. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Департамент екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації. Державна екологічна інспекція Поліського округу. Організація взаємодії органів Міністерства захисту

довкілля та природних ресурсів з підрозділами МВС, ДПСУ, Державною митною службою та МОЗ України.

Тема 5. ***Управління в галузі охорони та використання водних ресурсів***

Загальна характеристика водних ресурсів України. Екологічний стан водних об'єктів. Водоспоживання, водокористування та водовідведення. Охорона водних ресурсів від виснаження та забруднення. Природоохоронне управління водними ресурсами. Органи управління в галузі охорони та використання водних ресурсів. Екологічна стандартизація та нормування. Державний облік і моніторинг води. Державний водний кадастр. Економічний механізм регулювання водокористування. Порушення водного законодавства.

Тема 6. ***Управління в галузі охорони та використання грунтово-земельних ресурсів***

Грунтово-земельні ресурси України. Стан земельних ресурсів України. Основні причини деградації та забруднення ґрунтів. Охорона ґрунтів. Державний земельний кадастр. Державний облік і моніторинг земель. Поняття про землеустрій. Екологічна стандартизація та нормування. Категорії земель. Форми власності на землю. Органи управління в галузі охорони та використання земельних ресурсів. Економічний механізм регулювання землекористування. Порушення земельного законодавства.

Тема 7. ***Управління в галузі охорони та використання лісових і рослинних ресурсів***

Лісові і рослинні ресурси України. Оцінка стану та використання лісових ресурсів України. Лісокористування. Охорона лісів. Державний лісовий кадастр. Державний облік і моніторинг лісів. Екологічна стандартизація та нормування. Органи управління в галузі охорони та використання лісових ресурсів. Економічний механізм регулювання лісокористування. Основні порушення та заходи впливу до порушників законодавства в галузі охорони і використання лісів.

Тема 8. ***Управління в галузі охорони та використання надр***

Загальна характеристика надр. Оцінка стану та використання надр України. Охорона та раціональне використання надр. Користування надрами. Економічний механізм забезпечення управління у галузі охорони і використання надр. Державний облік і державний кадастр родовищ, запасів і проявів корисних копалин. Органи управління в галузі охорони та використання надр. Державний контроль в галузі охорони та використання надр. Відповідальність за порушення законодавства про надра.

Тема 9. ***Управління в галузі охорони та використання об'єктів ПЗФ України***

Загальна характеристика ПЗФ України. Форми власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Класифікація територій та об'єктів

природно-заповідного фонду України. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Збереження та охорона територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Органи управління в галузі охорони та використання природно-заповідного фонду. Економічне забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду. Відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Практична робота №1
Система центральних органів виконавчої влади з питань управління природоохоронною діяльністю.

Мета роботи: визначення основних завдань, функцій, прав та структури центрального органу виконавчої влади – Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України і Департаменту екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України №1524 від 2 листопада 2006 року "ПОЛОЖЕННЯ про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України" є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, екологічної безпеки, заповідної справи, поводження з відходами, формування, збереження та використання екологічної мережі, геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, а також топографо-геодезичної та картографічної діяльності.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, цим Положенням. У межах своїх повноважень Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України організовує виконання актів законодавства і здійснює контроль за їх реалізацією.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і в установленому порядку вносить їх на розгляд Кабінету Міністрів України.

Основними завданнями Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів є:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім радіоактивних відходів), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, розвитку мінерально-сировинної бази, заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, геологічного вивчення надр, топографо-геодезичної та картографічної діяльності;

- здійснення управління та регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, геологічного вивчення надр, забезпечення екологічної безпеки, організації охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, збереження та використання екологічної мережі;

- здійснення державного контролю за додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорону природних ресурсів, екологічну безпеку, охорону та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, формування, збереження та використання екологічної мережі, з питань поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, а також забезпечення здійснення державного геологічного контролю, державного геодезичного нагляду за топографо-геодезичною і картографічною діяльністю.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів відповідно до покладених на нього завдань:

1) готує пропозиції щодо формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, геологічного вивчення надр, топографо-геодезичної та картографічної діяльності;

2) бере участь у розробленні проектів Державної програми економічного і соціального розвитку України, Державного бюджету України, Програми діяльності Кабінету Міністрів України;

3) відповідно до законодавства забезпечує розроблення і виконання державних програм з питань охорони навколишнього природного середовища, формування національної екологічної мережі, забезпечення екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, геологічного

вивчення та раціонального використання надр, топографо-геодезичної та картографічної діяльності, сприяє розробленню регіональних програм із зазначених питань та координує їх виконання;

4) бере у межах своїх повноважень участь у здійсненні заходів щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

5) реалізує єдину науково-технічну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, екологічної (в межах своєї компетенції радіаційної) безпеки, заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, геологічного вивчення надр, топографо-геодезичної та картографічної діяльності, бере участь у формуванні національної системи науково-технічної інформації, виступає замовником науково-дослідних робіт з питань, що належать до його компетенції;

6) відповідно до законодавства організовує та проводить державну екологічну експертизу, експертизу програм, планів та проектів з геологічного вивчення надр;

7) організовує, в межах своїх повноважень, проведення моніторингу навколишнього природного середовища, геологічного середовища і мінерально-сировинної бази, забезпечує формування та функціонування географічних, геологічних та інших інформаційних систем;

8) встановлює, згідно із законодавством, ліміти та квоти на спеціальне використання природних ресурсів та розміщення відходів, нормативи допустимих рівнів шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів на стан навколишнього природного середовища, видає дозволи на спеціальне використання природних ресурсів, викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів, транскордонне переміщення об'єктів рослинного та тваринного світу, а також контролює їх додержання та приймає відповідні рішення щодо зупинення їх дії або анулювання;

9) здійснює методичне забезпечення організації еколого-аудиторської діяльності, видає сертифікати на право проведення екологічного аудиту, веде реєстр екологічних аудиторів та юридичних осіб, що мають право на проведення екологічного аудиту;

10) забезпечує, в межах своїх повноважень, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, розвиток заповідної справи, управління охороною і використанням територій та об'єктів природно-заповідного фонду, ведення Червоної книги України та Зеленої книги України;

11) виконує інші повноваження та функції, передбачені законодавством.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів має право:

- одержувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій

інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

- застосовувати у випадках, передбачених законодавством, економічні санкції до підприємств, установ та організацій за порушення вимог законодавства, подавати позови про відшкодування збитків і втрат, завданих унаслідок такого порушення, складати протоколи та розглядати справи про адміністративні правопорушення;

- передавати відповідно до законодавства правоохоронним органам матеріали про виявлені правопорушення;

- давати керівникам підприємств, установ та організацій обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, заповідної справи, топографо-геодезичної та картографічної діяльності та ін.;

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів очолює Міністр, який призначається на посаду та звільняється з посади в установленому порядку Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України. Міністр має заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України. Пропозиції щодо кандидатур заступників Міністра вносить на розгляд Кабінету Міністрів України Прем'єр-міністр України за поданням Міністра. Один із заступників Міністра за посадою є Головним державним інспектором України з охорони навколишнього природного середовища.

Структура Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України та його центрального апарату приведена на рис. 1.1 та рис.1.2.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в його складі урядові органи державного управління, орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, територіальні органи, інспекції, установи та організації, що належать до сфери його управління.

Департамент екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації

Основними цілями та завданнями департаменту є:

1). Забезпечення реалізації державної екологічної політики, спрямованої на забезпечення ефективного використання та відтворення природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

2). Здійснення управління та регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання та відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної та у межах своєї

компетенції радіаційної безпеки у сфері поводження з відходами;

3). Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності, та громадянами України і особами без громадянства, іноземними юридичними і фізичними особами на відповідній території, додержанням екологічних вимог у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності митниць, призначення та відправлення;

4). Інформування населення через засоби масової інформації про стан навколишнього природного середовища на відповідній території, оперативне оповіщення про виникнення надзвичайних екологічних ситуацій та про хід виконання заходів щодо їх ліквідації;

5). Здійснення комплексного управління та регулювання, координація діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій у сфері охорони навколишнього природного середовища,

6). Здійснення державного контролю за додержанням норм і правил у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, вимог екологічної безпеки, застосування пестицидів та агрохімікатів, геологічного вивчення надр (державний геологічний контроль), топографо-геодезичної та картографічної діяльності (державний геодезичний нагляд);

7). Організація та проведення державної екологічної експертизи відповідно до вимог Закону України "Про екологічну експертизу"; Здійснення інших функцій відповідно до покладених на управління завдань та чинного законодавства.

Структура Департаменту екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації приведена на рис.1.3.

Запитання і завдання для самостійної роботи

1. Назвіть основні завдання і функції Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

2. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України має право…

3. Які підрозділи входять до складу Департаменту екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації. Проаналізуйте його структуру.

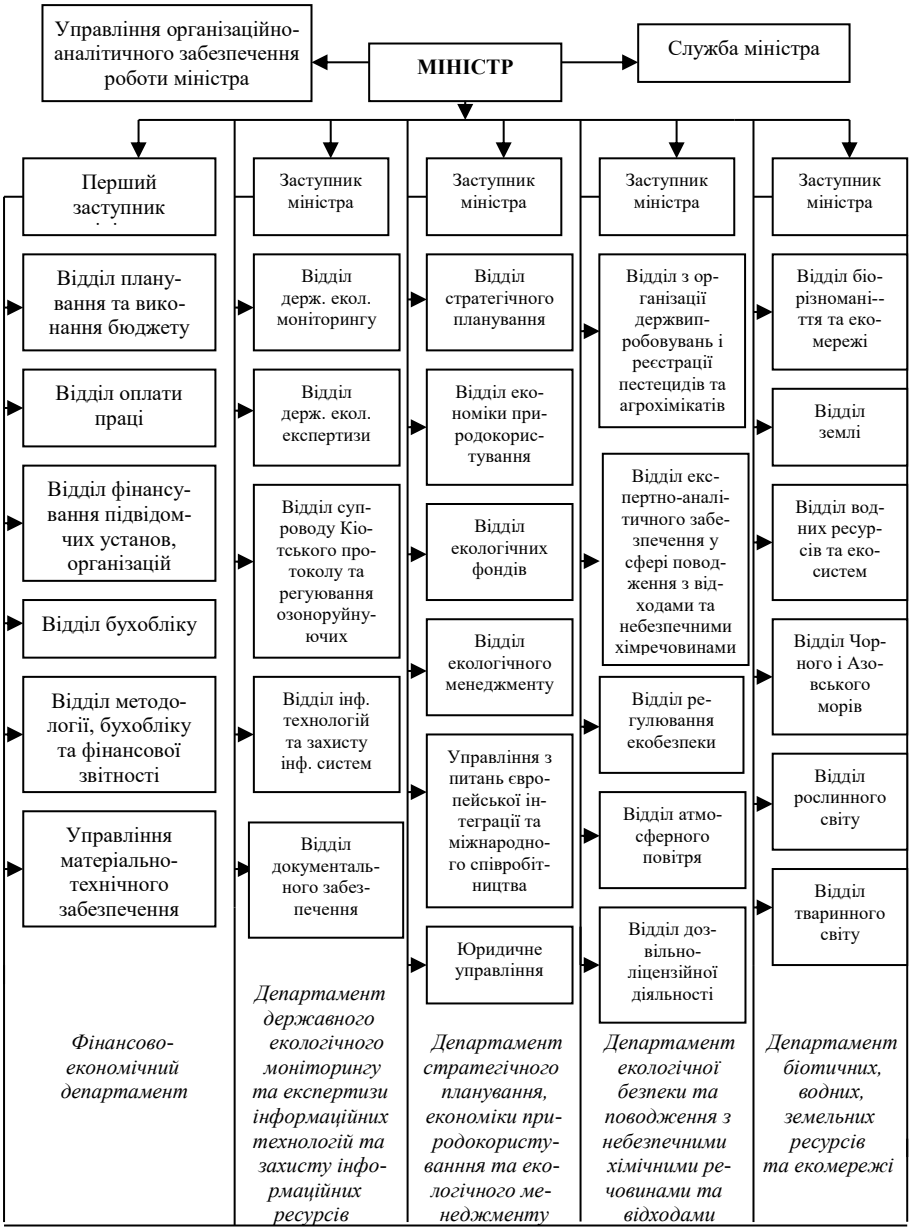

Рис.1.1. Структура центрального апарату Міністерства охорони навколишнього природного середовища України

Рис.1.2. Структура Міністерства охорони навколишнього природного середовища

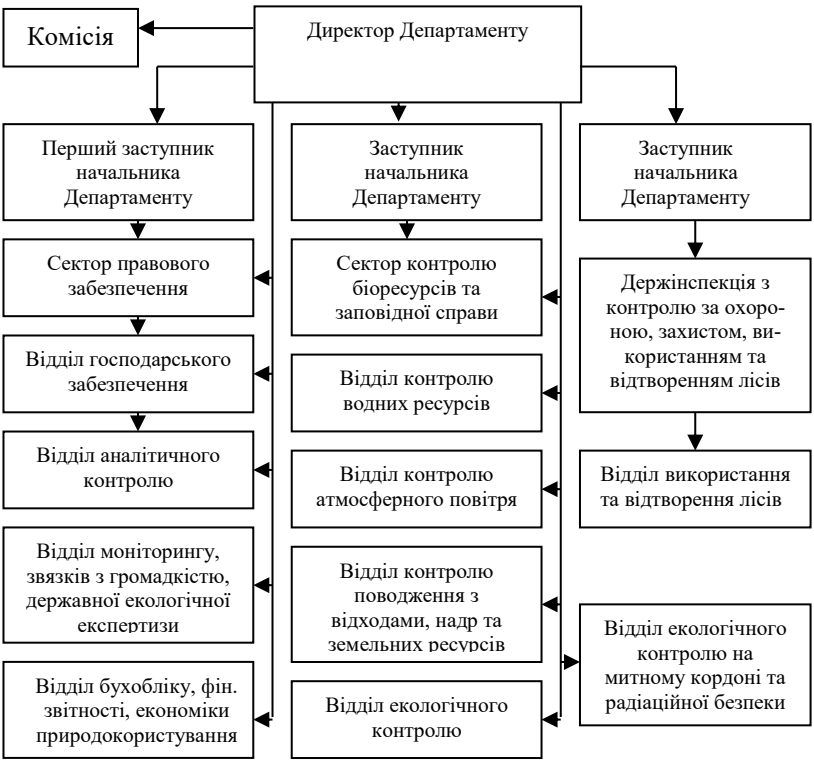

Рис.1.3. Структура Департаменту екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації

Практична робота №2
Визначення розміру відшкодування шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів

Мета роботи: ознайомлення з постановою Кабінету Міністрів від 28 грудня 2001 року №1787. Набуття навичок у практичному застосуванні такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням та іншим об'єктам у межах міст і населених пунктів.

8 квітня 1999 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову №559, якою затвердив такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної підприємствами, установами, організаціями та громадянами зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів внаслідок знищення

або пошкодження дерев і чагарників, знищення або пошкодження газонів і квітників, а також використання не за призначенням парків, скверів, гідропарків, інших озеленених та земельних ділянок, відведених для їх створення, а також за самовільний заїзд та проїзд на них транспортних засобів, засмічення водойм та їх територій. Постановою від 28 грудня 2001 р. № 1787 Кабмін України вніс зміни до цієї.

1. Розрахунок збитків за знищення або пошкодження дерев і чагарників.

Таблиця 2.1

Такси для обчислення розміру шкоди, грн.

Діаметр дерева (у корі) біля шийки кореня, см	За кожне дерево, знищене або пошкоджене до ступеня припинення росту	За кожне дерево пошкоджене до ступеня непripинення росту
1	**2**	**3**
До 6	80	40
6,1 – 10	115	55
10,1 – 14	150	70
14,1 – 18	185	90
18,1 – 22	220	110
22,1 – 26	300	150
26,1 - 30	400	200
34,1 – 38	660	320
38,1 – 42	760	380
42,1 – 46	920	460
46,1 – 50	1120	560
За кожен сантиметр діаметра понад 50 см	40	20
За кожен кущ красиво квітучого, вічнозеленого хвойного чагарника та троянд	50	25
За кожен кущ чагарника, висадженого в огорожі	50	25

Особливості застосування обчислення розміру шкоди

Розмір шкоди, заподіяної внаслідок знищення або пошкодження до ступеня припинення росту таких дерев та чагарників декоративних і цінних порід: смереки (ялини) колючої, ялиці, псевдотсуги, модрини, туї, сосни Веймутова, ельдарської, піцундської і румелійської, дерев і чагарників родини кипарисових, кедрів усіх видів, секвої вічнозеленої, метасеквої,

береки, катальпи, самшиту, платана, дуба австрійського і пухнастого, лавра, іудиного дерева, лавровишні, липи американської, магнолії, бархату амурського, горіхоплідних, софори, фотінії, прищеплених видів і форм деревних і чагарникових рослин, обчислюється за цією таксою, збільшеною у два рази.

Розмір шкоди, заподіяної внаслідок знищення або пошкодження до ступеня припинення росту та неприпинення росту хвойних та вічнозелених рослин у грудні – січі обчислюється за цією таксою, збільшеною у 4 рази.

У разі привласнення буреломних, вітровальних і зрубаних дерев, а також самовільної рубки сухостійких дерев шкода обчислюється у розмірі як за кожне дерево, пошкоджене до ступеня неприпинення росту, передбаченому цією таксою, зменшеною у 2 рази.

До категорії пошкоджених до ступеня неприпинення росту належать дерева з обломом вершин або обшморгом крони від $^1/_3$ до ½ її довжини, обдиром кори від 10 до 30 % периметра стовбура незалежно від його довжини за висотою стовбура, обдиром та обломом скелетних коренів від ¼ до ½ периметра стовбура, обламаними, обрубаними, обрізаними боковими гілками, а також дерева, що мають нахил, спричинений дією антропогенних факторів, до 30 % від вертикальної осі, без відриву коренів.

До категорії пошкоджених до ступеня припинення росту належать дерева з переломом стовбура, обдиром кори понад 30 % його периметра незалежно від довжини за висотою стовбура, а також повалені дерева та ті, що мають нахил, спричинений дією антропогенних факторів, більше 30 % від вертикальної осі, зрубані та викорчувані чагарники.

До категорії знищених належать дерева та чагарники, зрубані без спеціального на те дозволу або за дозволом, але не на ті дерева і чагарники, не на тих ділянках, не в тій кількості, що передбачено дозволом.

Дія цієї такси не поширюється на культурні плодові дерева та чагарники, що зростають на земельних ділянках, переданих у власність або наданих у користування для індивідуального житлового і дачного будівництва, ведення особистого підсобного господарства та колективного садівництва.

2. Розрахунок збитків за знищення або пошкодження газонів і квітників.

Таблиця 2.2

Такси для обчислення розміру шкоди, грн.

Газони, квітники	За знищення газонів і квітників, грн.	За пошкодження газонів і квітників, грн
Газони (за 1 кв.метр): партерні	34	17
звичайні	17	10

лугові	17	8
2. Квітники (за 1 кущ або 1 цибулину): півонії, жоржини	17	10
оранжерейні(горщикові)	17	10
цибулинні або бульбоцибулинні	10	5
інші багаторічні квіти, що зимують та не зимують у ґрунті	7	3

Особливості застосування обчислення розміру шкоди

У разі самовільного зрізання квітів розмір шкоди обчислюється за ринковими цінами на квіти, збільшеними у 10 разів.

Під самовільним зрізанням квітів слід розуміти їх зрізання без спеціального на те дозволу або за наявності дозволу, але не тих квітів, не на тих площах, ділянках, не в тій кількості, що передбачено дозволом.

Під пошкодженням газонів і квітників слід розуміти дії, що спричинили відмирання трав'яного покриву чи квіток та їх коріння обсягом до 50 % пошкодженої площі газону або квітника, а також їх забруднення, засмічення, витоптування, розміщення городів.

Під знищенням газонів і квітників слід розуміти дії, що спричинили відмирання трав'яного покриву чи квіток та їх коріння обсягом 50,1 % пошкодженої площі газону або квітника

3. Розрахунок збитків, заподіяних паркам, скверам, гідропаркам, іншим об'єктам озеленення загального використання у межах населених пунктів.

Таблиця 2.3

Обчислення такси за завдану шкоду

Вид порушення	Такса, грн.
1. Використання не за призначенням парків, скверів, гідропарків, інших озеленених та земельних ділянок, відведених для їх створення (за 1 м^2) під: розміщення об'єктів будівництва	30
розміщення садів і городів	10
сінокосіння	5
розведення багаття	20
розміщення торговельних рундуків, тентів, рекламних щитів	20

складування будь-яких матеріалів	15
копання траншеї, каналів, ям тощо	30
влаштування загат та водойм	20
влаштування автостоянок	10
засипання водойм	30
2. Проїзд та заїзд одиниці транспортного засобу: мопеда, мотоцикла, моторолера	20
легкового автомобіля, мікроавтобуса, пікапа	30
автобуса, вантажного автомобіля	50
спеціальної важкої транспортної техніки	60
техніки на гусеничному ході	80
гужового транспорту	10
3. Влаштування сміттєзвалищ (за 1 м^2 площі)	30
4. Випалювання рослинності (за 1 м^2 площі)	20
5. Випасання худоби (за 1 голову): ВРХ, коней	15
кіз, овець	20
6. Засмічення водойм (за 1 м^2 водного дзеркала)	20

Запитання і завдання для самостійної роботи

1. Розрахувати розмір шкоди, заподіяної громадянином внаслідок знищення (незаконно зрубано) 4 дерев діаметром відповідно: 5; 15; 23; 37 в грудні місяці.

2. Розрахувати розмір шкоди, заподіяної забрудненням паливно-мастильними матеріалами 0,3 га території парку.

3. Які особливості застосування обчислення розміру шкоди, завданої:

а)зеленим насадженням в межах населених пунктів;

б) квітникам і газонам в межах міст.

Практична робота №3
Визначення такс для обчислення розміру збитків, заподіяних лісовому господарству

Мета роботи: практичне ознайомлення студентів з постановою Кабінету Міністрів від 5 грудня 1996 р. № 1464. Застосування такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству.

З метою посилення охорони лісів, збереження лісових ресурсів і підвищення ефективності їх використання Кабінет Міністрів України 5 грудня 1996 р. затвердив такси для обчислення розміру збитків, заподіяних лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами:

• пошкодженням дерев і чагарників до ступеня припинення і

неприпинення росту;

• знищенням або пошкодженням лісових культур і молодняку природного походження та самосіву на землях, призначених для лісовідновлення;

• знищенням або пошкодженням сіянців і саджанців у лісових насадженнях та на плантаціях;

• самовільним сінокосінням, випасанням худоби;

• знищенням і пошкодженням лісогосподарських знаків, лісоосушувальних каналів, дренажних систем і шляхів;

• пошкодженням сіножатей та пасовищних угідь;

• самовільною заготівлею рослинних ресурсів на ділянках, де це заборонено чи допускається тільки за спеціальним дозволом.

1) Такса для обчислення розміру відшкодування збитків, заподіяних лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами пошкодженням дерев і чагарників до ступеня неприпинення росту.

Таблиця 3.1

Такси для обчислення розміру шкоди

Діаметр дерев у корі біля шийки кореня (см)	Розмір заподіяної шкоди у неоподатковуваних мінімумах доходів	
	ліси першої групи	ліси другої групи
до 10,0	0,2	0,1
10,1-14,0	0,5	0,3
14,1-18,0	1,1	0,7
18,1-22,0	2,4	1,6
22,1-26,0	4,1	2,7
26,1-30,0	6,0	4,0
30,1-34,0	8,0	5,6
34,1-38,0	10,5	7,1
38,1-42,0	13,0	8,7
42,1-46,0	15,0	10,0
46,1-50,0	17,0	12,0
За кожний см діаметра понад 50 см	0,5	0,4
За кожний кущ чагарнику	0,5	0,4

За пошкодження самшиту, кипариса, айланта, платана, горіхів усіх видів, еталонних дерев і дерев на елітних лісонасіннєвих плантаціях, а також хвойних молодих дерев (віком до 41 року) у грудні - січні розмір стягнення обчислюється за цією таксою, збільшеною у два рази.

2) Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами знищенням або пошкодженням лісових культур, насаджень і молодняку природного походження та самосіву на землях, призначених для лісовідновлення та лісорозведення.

Таблиця 3.2

Такса для обчислення розміру шкоди

Вік знищених або пошкоджених лісових культур, насаджень і молодняку природного походження та самосіву (років)	Розмір заподіяної шкоди у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян (за 1 га)	
	ліси першої	ліси другої групи
до 5	340	270
6-10	440	340

Особливості застосування обчислення розміру збитків

•У гірських лісах Карпат і Криму розмір збитків, заподіяних знищенням або пошкодженням лісових культур, насаджень і молодняку природного походження та самосіву, обчислюється за цією таксою, збільшеною у 2 рази.

• За пошкодження або знищення лісових культур, молодняку природного походження і самосіву самшиту, кипариса, айланта, платана, горіхів усіх видів розмір шкоди обчислюється за цією таксою, збільшеною у два рази.

• Розмір збитків, заподіяних лісовому господарству знищенням або пошкодженням до ступеня припинення росту лісових культур, насаджень і молодняку природного походження та самосіву віком понад 10 років, обчислюється за табл.3.1.

• Під час обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству пошкодженням лісу стічними водами, хімічними речовинами, промисловими та комунально-побутовими викидами і відходами, а також пошкодженням лісу внаслідок підпалу або порушення правил пожежної безпеки в лісах, враховуються: пошкодження лісових культур і насаджень природного походження, яке обчислюється в десятикратному розмірі діючих такс на деревину, що відпускається на пні за першим розрядом у всіх таксових поясах без застосування встановлених норм зниження такс; вартість робіт, пов'язаних з припиненням негативного впливу на насадження зазначених факторів або гасінням лісової пожежі; вартість робіт з очищення території; вартість робіт, пов'язаних з вирощуванням лісових насаджень до віку деревостанів, пошкоджених зазначеними негативними факторами.

3.Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами знищенням

або пошкодженням сіянців і саджанців у лісових насадженням та на плантаціях.

Таблиця 3.3

Такси для обчислення розміру шкоди

Назва місця знаходження саджанців і сіянців	Розмір заподіяної шкоди у неоподаткованих мінімумах доходів громадян
У розсадниках (за 1 га):	360
за кожну тисячу саджанців основних лісових порід віком до 3 років	14
за кожний саджанець плодових, декоративних і технічних порід.	0,6
На плантаціях: за кожний саджанець елітних насіннєвих	2
за кожний саджанець всіх інших насіннєвих.	0,6

4). Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами самовільним сінокосінням, випасанням худоби.

Таблиця 3.4

Такси для обчислення розміру шкоди

Вид завданої шкоди	Розмір заподіяної шкоди у неоподаткованих мінімумах доходів громадян
1.У разі самовільного сінокосіння (за 1га): на сіножатях і пасовищних угіддях	30
на землях поза межами сіножатей і пасовищних угідь.	9
2.У разі самовільного випасання худоби (за кожну голову):на сіножатях і пасовищних угіддях: ВРХ і коней	1,2
молодняку ВРХ, коней, дрібної худоби і кіз	0,6
на землях поза межами сіножатей і пасовищних угідь: ВРХ і коней	1,8
молодняку ВРХ, коней та дрібної худоби	0,6
кіз	1,2

У разі, коли самовільним сінокосінням і випасанням худоби знищено або пошкоджено лісові культури або самосів, розмір стягнення обчислюється одночасно за цією таксою і таксою наведеною у таблиці 3.1, 3.2.

5.Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами знищенням і пошкодженням лісогосподарських та відмежувальних знаків.

Таблиця 3.5

Такса для обчислення розміру шкоди

Вид лісогосподарських і відмежувальних знаків	Розмір заподіяної шкоди у неоподаткованих мінімумах доходів громадян
За кожний знак: стовпи межові та квартальні, аншлаги, інші лісогосподарські знаки	22,5
стовпи візерні та господарські (на лісосіках, ділянках, призначених для лісовідновлення, сіножатях, пасовищах, пробних площах)	6,6
шлагбауми	67,5

6. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами знищенням або пошкодженням мурашників.

Таблиця 3.6

Такса для обчислення розміру шкоди

Діаметр основи мурашника (гнізда), м	Розмір заподіяної шкоди у неоподаткованих мінімумах доходів громадян
За кожний мурашник до 1	2,2
1,1 – 1,5	3,7
1,6 – 2	6
2,1 – і більше	9

За знищення або пошкодження мурашників у лісах першої групи розмір стягнення обчислюється за цією таксою, збільшеною у 2 рази.

7. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами знищенням або пошкодженням лісоосушувальних каналів, дренажних систем та шляхів.

Таблиця 3.7

Такса для обчислення розміру шкоди

Види каналів, систем, шляхів	Розмір заподіяної шкоди у неоподаткованих мінімумах доходів громадян
За погонний метр: *лісоосушувальних каналів і систем:* осушувальних	9,8
збиральних	16,5
магістральних	25,5
Шляхів: цементобетонних	31,5
з щебеневим покриттям	15
з гравійним покриттям	12
ґрунтових поліпшених	9
ґрунтових	6

Шкода, заподіяна знищенням або пошкодженням мостів, шлюзів, інших інженерних споруд на лісоосушувальних каналах, дренажних системах і шляхах, а також рекреаційних об'єктів, обчислюється в п'ятикратному розмірі вартості витрат на поновлення знищених або пошкоджених споруд.

8. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами знищенням або пошкодженням сіножатей та пасовищних угідь.

Таблиця 3.8

Такса для обчислення розміру шкоди

Різновид ділянок	Розмір заподіяної шкоди у неоподаткованих мінімумах доходів громадян
За кожний гектар: ділянок сіяних трав, природних сіножатей, пасовищних угідь	180
ділянок для сінокосіння та випасу худоби в межах інших угідь	45

9. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами незаконною рубкою дерев і чагарників до ступеня припинення росту

Таблиця 3.9

Такса для обчислення розміру шкоди

Діаметр дерев у корі біля шийки кореня (см)	Розмір заподіяної шкоди у неоподатковуваних мінімумах доходів	
	ліси першої групи	ліси другої групи
до 10,0	0,8	0,5
10,1-14,0	1,4	0,9
14,1-18,0	3,6	2,4
18,1-22,0	7,4	4,9
22,1-26,0	13,0	8,5
26,1-30,0	20,5	13,5
30,1-34,0	27,5	18,5
34,1-38,0	35,0	23,5
38,1-42,0	43,0	26,5
42,1-46,0	51,0	34,0
46,1-50,0	59,0	39,5
За кожний см діаметра понад 50 см	2,0	1,3
За кожний кущ чагарнику	2,0	1,3

За незаконну рубку самшиту, кипариса, айланта, платана, горіхів усіх видів, еталонних дерев і дерев на елітних лісонасіннєвих плантаціях, а також хвойних молодих дерев (віком до 41 року) у грудні - січні розмір стягнення обчислюється за цією таксою, збільшеною у три рази.

У разі привласнення буреломних, вітровальних дерев, а також самовільної рубки сухостійких дерев розмір стягнення обчислюється за цією таксою, зменшеною у два рази.

Запитання і завдання для самостійної роботи

1. Розрахувати розмір шкоди (збитків), заподіяної лісовому господарству внаслідок: а) пошкодження дерев і чагарників до ступеня неприпинення росту (ліси I групи Карпат) в січні місяці 9 дерев діаметром відповідно: 5 - 18 см (платан), 4 - 20 см; 12 кущів в чагарниках, б) знищення лісових культур (вік 7 років) на площі 0,5 га., в) пошкоджено молодняк природного походження на площі 1,2 га, г) пошкоджено хімічними речовинами 0,6 га самосіву (вік 2 роки). Вартість робіт з очищення території – 17 тис. грн., вартість вирощування лісових культур 2-річного віку - 2 тис. грн. /га.

2. Які такси ви знаєте для обчислення розміру відшкодування збитків,

заподіяних лісовому господарству пошкодженням дерев і чагарників до ступеня неприпинення росту ?

3. За якою таксою обчислюється розмір відшкодування збитків у гірських лісах Карпат і Криму?

Практична робота №4
Визначення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України

Мета роботи: навчити студентів застосовувати на практиці такси для обчислення розміру відшкодування шкоди природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) України.

Відповідно до статті 65 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» і з метою забезпечення збереження природних комплексів територій та об'єктів ПЗФ Кабінет Міністрів постановою № 521 від 21.04.1998 р. затвердив такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ юридичними і фізичними особами внаслідок:

• незаконної рубки або пошкодження деревних видів рослин і таких, що мають здерев'яніле стебло, до ступеня припинення і неприпинення росту;

• знищення або пошкодження лісових культур, молодняку природного походження, самосіву на площах, призначених для лісовідновлення, сіянців і саджанців у розсадниках та на плантаціях, газонів, квітників і трав'яного покриву;

• незаконного збору (або знищення) дикорослих нижчих і вищих трав'янистих рослин, їх квітів і плодів, ягід, горіхів, лікарської та технічної сировини, живиці та інших деревних соків, лісової підстилки, другорядних лісових матеріалів, грибів;

• незаконного добування чи знищення тварин, пошкодження або знищення їх жител, місць перебування і розмноження;

• пошкодження карстово-спелеологічних, геологічних та гідрологічних об'єктів;

• проїзду транспорту, прольоту та посадки літальних апаратів;

• самовільного використання їх земель;

• знищення або пошкодження інформаційно-охоронних та інших знаків;

• знищення або пошкодження осушувальних канав, дренажних і протиерозійних систем, шляхів, рекреаційних об'єктів та інших споруд.

За непередбачені в затверджених цією постановою таксах порушення правил відпуску деревини на пні під час здійснення лісогосподарських заходів у межах територій та об'єктів ПЗФ застосовуються майнові стягнення, затверджені постановою Кабміну України від 16 березня 1993 р.

№ 188, збільшені у 1,5 рази. Дія цієї постанови не поширюється на господарські зони національних природних парків та зони антропогенних ландшафтів біосферних заповідників, а також на види рослин і тварин, занесені до Червоної книги України.

1) Такса для обчислення розміру відшкодування збитків, заподіяних природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ внаслідок незаконної рубки або пошкодження дерев до ступеня припинення росту.

Таблиця 4.1.

Такси для обчислення розміру відшкодування збитків

Діаметр дерева, см	Оцінка заподіяної шкоди, грн.	
	степова зона	інші зони
до 10,0	17	15
10,1-14,0	29	26
14,1-18,0	74	68
18,1-22,0	151	138
22,1-26,0	266	243
26,1-30,0	419	384
30,1-34,0	561	515
34,1-38,0	714	655
38,1-42,0	877	804
42,1-46,0	1040	954
46,1-50,0	1204	1103
За кожний сантиметр діаметра понад 50	40	35
За кожний кущ чагарнику, ліани	45	38

Особливості застосування обчислення розміру збитків:

За незаконну порубку або пошкодження до ступеня припинення росту самшиту, кипариса, айланта, платана, горіхів усіх видів, а також хвойних молодих дерев (віком до 41 року) в грудні-січні, будь-яких деревних порід, що зростають на територіях ботанічних садів, дендрологічних і зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва розмір відшкодування обчислюється за цією таксою, збільшеною у три рази.

За незаконну порубку або пошкодження до ступеня припинення росту окремих дерев, що є ботанічними пам'ятками природи, розмір відшкодування нараховується за цією таксою, збільшеною у три рази.

У разі привласнення буреломних, вітровальних дерев, а також самовільної рубки сухостійних дерев розмір відшкодування обчислюється за цією таксою, зменшеною у два рази.

Відшкодування за пошкодження лісовкритих земель і територій зелених насаджень у межах ПЗФ шляхом забруднення хімічними речовинами, паливно-мастильними матеріалами, промисловими, сільськогосподарськими, комунально-побутовими стоками чи відходами, зміни гідрологічного режиму (затоплення, осушення), підпалу, незаконного розорювання нараховується з розрахунку 30 тис. грн. - у степовій зоні, 25 тис. грн. в інших зонах за один гектар пошкоджених угідь.

2).Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ підприємствами, установами, організаціями та громадянами незаконною рубкою дерев і чагарників до ступеня неприпинення росту

Таблиця 4.2

Такси для обчислення розміру відшкодування збитків

Діаметр дерева на висоті пенька у корі, см	Оцінка заподіяної шкоди, грн.	
	степова зона	інші зони
до 10,0	5	4
10,1-14,0	10	9
14,1-18,0	23	21
18,1-22,0	49	45
22,1-26,0	84	77
26,1-30,0	123	112
30,1-34,0	166	152
34,1-38,0	215	197
38,1-42,0	265	243
42,1-46,0	306	281
46,1-50,0	347	318
За кожний сантиметр діаметра понад 50 см	11	10
За кожний кущ чагарнику, ліани	11	10

Особливості застосування обчислення розміру збитків:

За пошкодження самшиту, кипариса, айланта, платана, горіхів усіх видів, а також хвойних дерев у грудні-січні, будь-яких деревних порід, що зростають на територіях ботанічних садів, дендрологічних і зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва розмір відшкодування обчислюється за цією таксою, збільшеною у два рази.

За пошкодження до ступеня неприпинення росту окремих дерев, що є ботанічними пам'ятками природи, розмір відшкодування нараховується за цією таксою, збільшеною у три рази.

3). Розрахунок збитків, заподіяних природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ внаслідок знищення або пошкодження лісових культур, насаджень і молодняку природного походження та самосіву на землях, призначених для лісовідновлення та лісорозведення, сіянців і саджанців у розсадниках та на плантаціях, газонів і квітників.

Таблиця 4.3

Такса для обчислення розміру відшкодування збитків

Об'єкти рослинного світу	Оцінка заподіяної шкоди, грн.	
	степова зона	інші зони
Лісові культури, молодняк природного походження, самосів: віком до 5 років (за 1 га)	15000	12000
віком від 6 до 10 років (за 1 га)	18000	15000
для всіх зон		
У розсадниках: сіянці (за 1 га)	6730	
саджанці основних лісових порід до 3 років, (за 1000 екземплярів)	262	
саджанці плодових, декоративних і технічних порід (за 1 екземпляр)	12	
На плантаціях: саджанці	38	
газони (за 1 кв.м): партерні	21	
звичайні	17	
лугові	13	
квітники (за 1 кущ або цибулину): півонії, жоржини	11	
оранжерейні (горщикові)	9	
цибулинні або бульбоцибулинні	7	
інші багаторічні квіти, які зимують та не зимують у ґрунті	6	

Розмір відшкодування шкоди, заподіяної знищенням або пошкодженням молодняку природного походження, лісових культур і самосіву віком понад 10 років, обчислюється за таксами, зазначеними в таблицях 4.1, 4.2.

Розмір відшкодування шкоди за самовільне зрізання квітів обчислюється за ринковими цінами на них, збільшеними у десять разів.

4. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної територіям та об'єктам ПЗФ внаслідок сінокосіння і випасання худоби без спеціального на те дозволу.

Таблиця 4.4

Такси для обчислення розміру шкоди

Вид завданої шкоди	Розмір заподіяної шкоди, грн.
1.У разі самовільного сінокосіння (за 1 га): *на сіножаттях і пасовищних угіддях:* сіяні трави	680
природні трави	1000
на землях поза межами сіножатей і пасовищних угідь.	3000
2.У разі самовільного випасання худоби (за кожну голову): *на сіножаттях і пасовищних угіддях:*ВРХ і коней	30
молодняка ВРХ, коней та кіз	15
*на землях поза межами сіножатей і пасовищних угідь:*ВРХ і коней	45
молодняка ВРХ і коней	20
кози	30

Особливості застосування обчислення розміру збитків:

У разі коли самовільним сінокосінням і випасанням худоби знищені або пошкоджені лісові культури, молодняк природного походження чи самосів, розмір відшкодування обчислюється за цією таксою і, одночасно, за таксою, зазначеною в таблиці 4.3.

Відшкодування за пошкодження земель (крім лісовкритих і територій зелених насаджень) у межах ПЗФ шляхом забруднення хімічними речовинами, пально-мастильними матеріалами, промисловими, сільськогосподарськими та комунально-побутовими стоками і відходами, незаконного розорювання, заліснення, зміни гідрологічного режиму (затоплення, осушення), підпалу, дій, що призвели до ерозії ґрунту, нараховується з розрахунку 20 тис. грн./га пошкоджених угідь.

5. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ підприємствами, установами, організаціями та громадянами внаслідок самовільної заготівлі недеревинних рослинних ресурсів без спеціального дозволу.

Таблиця 4.5

Такси для обчислення розміру шкоди

Показники	Розмір заподіяної шкоди, грн.
1. Водорості: філлофора, цистозіра бородата (за 1 кг)	15
2. Лишайники, мохи (за 1 дм^2 субстрату)	9
3. Плауно- і папоротеподібні (за 1 рослину)	9
4. Квіткові трав'янисті рослини: наземні (крім бур'янів)	8
Водні	10
5. Заготівля очерету (за 0,01 га)	25
6. Випалювання сухої водно-болотної рослинності (за 1 га)	20000
7. Заготівля грибів (за 1 плодове тіло)	5
8. За заготівлю ягід, плодів (за 1 кг)	25
9. За заготівлю сировини дикорослих, технічних, лікарських видів рослин, (за 1кг с.п.в.): кореневища і коріння	27
квіти, бруньки	85
кора	50
трава	75
листя, пагони, нарості	30
плоди	27
10. Заготівля технічної сировини (за 1 кг)	85
11. Заготівля живиці та інших деревних соків (за 1 підсочене дерево)	шестикратна таксова вартість деревини підсоченого дерева
12. Збір лісової підстилки (за 1 м^2), заготівля другорядних лісових матеріалів (пнів, лубу, кори, деревної зелені)	за діючою закупівельною ціною збільшеною у 7 разів
13. Збір лісової підстилки (за 1 м^2)	10

Особливості застосування обчислення розміру збитків:

Розмір відшкодування за кілограм сухої сировини обчислюється за цією таксою на відповідну сировину, збільшеною у два рази.

6. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ внаслідок проїзду транспорту,

посадки вертольотів та малих літальних апаратів на заповідну територію в місцях, де це заборонено чинним законодавством.

Таблиця 4.6

Такси для обчислення розміру шкоди

Вид транспорту	Оцінка заподіяної шкоди, грн.
1	2
За кожну одиницю транспорту: мопеди, мотоцикли і моторолери	25
легкові автомобілі, мікроавтобуси, пікапи	40
автобуси, вантажні автомобілі	55
спеціальна важка техніка	75
техніка на гусеничному ходу	85
гужовий транспорт, човни	10
малотоннажні плавзасоби з двигунами: завдовжки до 7 м	20
від 7 до 15 м	30
більше 15 м	50
Причалювання плавзасобів до берега в межах територій та об'єктів ПЗФ	17
Проліт літальних апаратів: літаків нижче 2 км, вертольотів та МЛА вище 200 м	1000
вертольотів та МЛА нижче 200 м	1500
Посадка вертольотів та МЛА на заповідну територію	2000

7. Такса для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ внаслідок самовільного використання їх земель

Таблиця 4.7

Такси для обчислення розміру шкоди

Вид порушення	Оцінка заподіяної шкоди, грн.
Самовільне використання земельних ділянок під (за 1 м^2): будівництво постійної споруди	200
будівництво тимчасової споруди	70
розробку корисних копалин	170
копання траншей, ям тощо	25
складування будь-яких матеріалів	34

влаштування сміттєзвалищ	51
використання під садово-городні ділянки (100 м^2)	300
побутове забруднення території	3
розміщення, тентів, рекламних щитів тощо (1 м^2)	17
огородження територій	10
влаштування автостоянок (для 1 машини)	30

8. Такса для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної природним комплексам територій та об'єктів ПЗФ внаслідок знищення або пошкодження інформаційно-охоронних та інших знаків

Таблиця 4.8

Такси для обчислення розміру шкоди

Вид лісогосподарських і відмежувальних знаків	Розмір заподіяної шкоди, грн.
Інформаційно-охоронні, межові охоронні знаки, інформаційні щити	390
Стовпи межові та квартальні	390
Стовпи візирні, господарські (на ділянках лісосік, лісових культур, сінокосів, пробних площ, пасовищ тощо)	120
Шлагбауми	1150
Монументальні знаки-пам'ятники	у розмірі трикратної вартості витрат на відновлення

9. Такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству підприємствами, установами, організаціями та громадянами знищенням або пошкодженням лісоосушувальних каналів, дренажних систем та шляхів.

Таблиця 4.9

Такса для обчислення розміру шкоди

Види каналів, систем, шляхів	Розмір заподіяної шкоди, грн.
За погонний метр: *осушувальних каналів і дренажних систем:* осушувальних	170
збиральних	290
магістральних	450
Протиерозійні вали	п’ятикратна вартість

лотки, канави	вартість витрат на відновлення
Шляхів: цементобетонних	550
з щебеневим покриттям	260
з гравійним покриттям	210
ґрунтових поліпшених	160
ґрунтових	110

Особливості застосування обчислення розміру збитків:

Розмір відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок знищення або пошкодження мостів, шлюзів, перепадів на осушувальних каналах, дренажних системах, річках, струмках, гірських потоках, шляхах, а також рекреаційних об'єктів та інших споруд, обчислюється у п'ятикратному розмірі вартості витрат на відновлення знищених споруд та об'єктів.

Запитання і завдання для самостійної роботи

1. Розрахувати розмір шкоди, заподіяної об'єкту природно-заповідного фонду на території Чернівецької області внаслідок: а) знищення (незаконно зрубано) 4 дерев діаметром відповідно: 5; 35 см (ялинки), 2; 42 см (горіхи); б) незаконно зрубано в грудні місяці; в). забруднено паливно-мастильними матеріалами 0,3га території природно-заповідного об'єкту.

2. За які порушення затверджені такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної природним комплексам територій та об'єктів природно-заповідного фонду юридичними і фізичними особами?

3. Які існують такси для обчислення розміру відшкодування збитків внаслідок незаконної рубки або пошкодження деревних видів рослин?

4. За якою таксою обчислюється розмір відшкодування при пошкодженні дерев, що є ботанічними пам'ятками природи?

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завданням і ціллю індивідуальної праці студентів під час вивчення дисципліни "Організація управління в екологічній діяльності" є:

• ознайомлення та осмислення матеріалу, представленого на лекціях;

• самостійне вивчення конкретних аспектів з теоретичних питань, що виникають у рамках дисципліни;

• надання можливості для виконання індивідуальних завдань, які відповідають професійному рівню засвоєння знань та виходять за межі стандартних завдань;

• забезпечення постійного зворотного зв'язку між викладачами та студентами під час самостійної роботи над предметом.

Суть самостійної роботи полягає у глибокому розкритті змісту всіх тем, що входять до навчального плану дисципліни. Виконання індивідуальних завдань включає ознайомлення з додатковою навчальною літературою, нормативними актами, науковими дослідженнями та регулярними діловими публікаціями.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

10 год. – підготовка до аудиторних занять;

10 год. – підготовка до контрольних заходів;

36 год. – опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів заочної форми навчання:

10 год. – підготовка до аудиторних занять;

10 год. – підготовка до контрольних заходів;

60 год. – опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

Питання для самостійного вивчення дисципліни

1. Загальні принципи інформаційних систем екологічного управління.
2. Специфіка інформаційних систем екологічного управління.
3. Екологічне законодавство як системоутворювальна база даних.
4. Екологічна інформація для прийняття рішень у контексті збалансованого розвитку.
5. Мета екологічної стандартизації й нормування.
6. Екологічні стандарти.
7. Екологічні нормативи.
8. Недоліки державної системи екологічної стандартизації й нормування.
9. Система управління екологічною безпекою.
10. Міжнародні пріоритети екологічно безпечного управління.
11. Екологічні аспекти і функції місцевого самоврядування.
12. Адміністративні системи місцевого екологічного управління.
13. Місцева екологічна політика, програми.
14. Мотивація виконання природоохоронних рішень на рівні підприємства.
15. Мотивація роботи природоохоронного відділу підприємства.
16. Форми заохочення і стимулювання природоохоронної діяльності.
17. Екологічний маркетинг у системі еколого-економічного

управління.

18. Екологічна сертифікація.
19. Екологічне маркування.
20. Історія виникнення та розвиток системи екологічного управління.

5. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Берзіна С. В., Яреськовська І. І. та ін. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти : посібник. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 134 с.
2. Галушкіна Т. П., Грановська Л. М., Кисельова Р. А. Екологічний менеджмент та аудит : навчальний посібник. Херсон : Олді-Плюс, 2019. 455 с.
3. Екологічні основи управління водними ресурсами : навч. посіб. / Томільцева А. І., Яцик А. В., Мокін В. Б. та ін. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 200 с.
4. Максименко Н. В., Задніпровський В.В., Квартенко Р. О. Організація управління в екологічній діяльності : підручник для студентів екологічних спеціальностей ВНЗ. Видання 3-тє, перероблене і доповнене. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 282 с.
5. Максименко Н. В. Квартенко Р.О ., Александрова А. С. Організація управління в екологічній діяльності : навчально-методичний посібник. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. 60 с.
6. Павліщук О. П., Кравець П. В., Василишин Р. Д. Менеджмент лісових ресурсів: підручн. Київ – Корсунь-Шевченківський : ФОП Майдаченко І. С., 2020. 350 с.
7. Самойленко Н. М., Райко Д. В., Аверченко В. І. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. Харків : НТУ “ХПІ”. вид-во “Лідер”, 2018. 174 с.
8. Управління земельними ресурсами : навчальний посібник / Шарий Г. І. та ін. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 172 с.
9. Шматько В. Г., Нікітін Ю. В. Екологія і організація природоохоронної діяльності : навч. посібник. К. : КНТ, 2008. 303с.

Допоміжна

10. Берзіна С. В., Капотя Д. Ю., Бузан Г. С. Екологічна сертифікація та маркування : методичний довідник. Київ : вид-во Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 114 с.
11. Екологічний менеджмент : навчальний посібник / В. Р. Семенов,

О. Л. Михайлюк, Т. П. Галушкіна. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 407 с.

12. Зіновчук Н. В., Ращенко А. В. Екологічний маркетинг : навч. посіб. Житомир : видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 190 с.

13. Міронова Н. Г., Білецька Г. А. Екологічна стандартизація і сертифікація : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ 2000», 2020. 140 с.

14. Устименко Т. Екологічне право : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2016. 290 с.